

היום נלמד בעזרת ה':

פסחים דף לט

משנה: ואלו ירקות שאדם יוצא בהם ידי חובת אכילת מרור בפסח - בחזרת בתמכא וכו' (= יבואר בגמ').

כבושין: בחומץ. **שלוקין:** מבושלים הרבה עד שנמסים. **מבושלין:** כדרך בישול.

אם יש לו חצי כזית ממין מרור אחד וחצי כזית ממין מרור אחר, הם מצטרפים לכזית שלם לצאת בהם ידי חובה.

יוצאים ידי חובה בקלח שלהם אף כשהוא יבש אבל בעלים רק כשהם לחים.

ויוצאים ידי חובה במרור 'דמאי' (= שנלקח מעם הארץ והוא ספק מעושר), ובמרור שהוא מעשר ראשון שניטלה תרומתו (= שהלוי קיבלו כמעשר ראשון והפריש ממנו תרומת מעשר לכהן), ובמרור של מעשר שני והקדש שנפדו על מעות (והמרור יוצא לחולין).

גמרא: הגמרא מבארת את סוגי המרור המופיעים במשנה, ומביאה סוגים נוספים.

רבי יהודה אומר: כל ירק שיש לו שרף (= כשסוחטים אותו במקום חיתוכו מהעץ יוצא ממנו שרף לבן כמו חלב) יוצאים בו ידי חובת מרור. **רבי יוחנן בן ברוקה אומר:** כל ירק שפניו מכסיפים (= שאינו ירוק מאוד אלא חיוור) יוצאים בו ידי חובת מרור. **אחרים אומרים:** כל ירק מר יש לו את שני הסימנים הנ"ל - גם שרף וגם פניו מכסיפים.

רבינא ראה את רב אחא שמחפש ירק ששמו 'מרור' כדי לצאת בו ידי חובה, אמר לו רבינא אתה חושב שעדיף 'מרור' משום שהוא מר הרבה, אבל במשנה שנינו את ה'חזרת' ראשונה ומוכח שהיא קודמת לכל המינים האחרים. ואמר רבא שחזרת היא 'חסה', והיא נקראת כך משום שהקב"ה חס עלינו והוציאנו ממצרים. ואמר רבי שמואל בר נחמני למה נמשלו המצריים למרור? לומר לך שכשם שהמרור (= כוונתו ל'חזרת') בתחילת גידולו הוא רך ולבסוף הקלח שלו נעשה קשה, כך המצריים בהתחלה נהגו עם ישראל ברכות (שנתנו להם שבר על עבודתם) ואח"כ הקשו עליהם והעבידו אותם בפרך. אמר רב אחא לרבינא שהוא חוזר בו.

(המשך בדף הבא ↓)

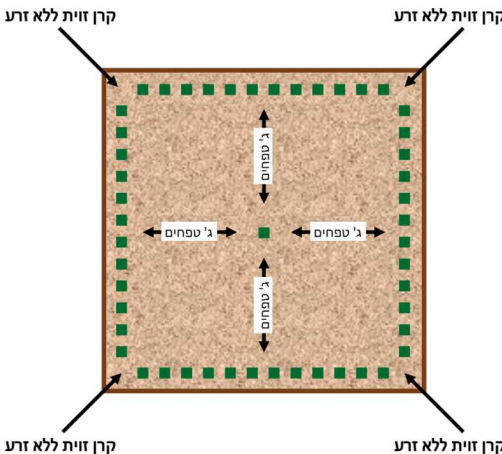
על המרור להיות מין הגדל בקרקע, מין זרעים, ודבר שאפשר לקנותו בכסף מעשר שני. למעט 'מרירתא דכופיא (= אבר המרה של דג כופיא) שאינו גידולי קרקע, והירדוף (= עץ מר) שאינו זרע אלא עץ, והרזיפו (= זרע שהוא סם המוות לבהמה) שאסור לקנותו בכסף מעשר שני לפי שאינו מין מאכל.

מכך שנאמר בתורה "מרורים" בלשון רבים אנו לומדים שאפשר לצאת בכמה מינים של מרור. ואין לומר שדווקא בשני מינים בלבד, לפי שהמרור הוקש למצה שיוצאים בה ידי חובה בהרבה מינים (= חמשת מיני דגן) ואף המרור יוצאים בו בהרבה מינים.

אמר רבה בר רב הונא בשם רב: ירקות שאמרו חכמים שהם כשרים למרור, מותר לזרוע את כולם בערוגה אחת. הגמרא מבינה שהטעם הוא משום שכולם נחשבים למין אחד ואין זה כלאיים.

קושיא: והרי במשנה במס' כלאיים נאמר שחזרת וחזרת גליון, עולשין ועולשי שדה וכו' אינם כלאיים זה בזה, משמע שחזרת ועולשין הם כן כלאיים זה בזה? ואם תרצה לומר שכוונת המשנה שם 'אינם כלאיים זה בזה' היא כשזרע את כל המינים יחד וא"כ אף חזרת ועולשין אינם כלאיים, הרי אי אפשר לומר כך! שהרי רב אמר שרק זוג המוזכר שם במשנה הוא כלאיים זה בזה (= חזרת עם חזרת גליון, עולשין עם עולשי שדה) אבל שאר המינים אינם כלאיים זה בזה.

תירוץ: כוונת רב (שמותר לזרעם בערוגה אחת) היא שצריך לזרוע אותם כהלכתם, כלומר בהרחקת כל מין מחברו וכפי השיעור שיובא להלן -

- ערוגה של ירק שהיא בגודל של ששה על ששה טפחים, אפשר לזרוע בה חמשה מינים שונים של זרעונים ואין בכך איסור כלאים, וזה יתכן כשזרע ארבעה מיני זרעונים בארבע רוחות הערוגה חוץ מהקרקו, ועוד גרעין אחד באמצע (ראה ציור). ורב מחדש ששיעור זה נאמר לא רק לגבי זרעים אלא אף לגבי ירקות.

הסבר לדברים: כשהתורה אסרה כלאים היא הקפידה על עירבוב, כלומר שאסור שהמינים יהיו מעורבבים זה בזה אלא צריך שיהיה היכר ביניהם, אבל אין חשש אם הם יונקים זה מזה, כפי שלמדנו בעניין כלאי הכרם שמותר לזרוע סמוך לגדר מצד זה חטה ומהצד השני גפן למרות שהם יונקים זה מזה מתחת לגדר, משום שהגדר מבדילה ביניהם. ולכן בנידון שלנו כשהוא זרע ארבעה מינים שונים בארבע רוחות הערוגה חוץ מהקרן, אף שהמינים יונקים זה מזה (= שהרי כדי שלא ינקו זה מזה צריך להרחיק ביניהם ג' טפחים) אין בזה משום כלאים, משום שיש כאן היכר גדול כיון שאין דרך לזרוע בצורה כזאת. אבל בין הזרע האמצעי לשאר המינים צריך להרחיק ג' טפחים כדי שלא ינקו זה מזה, משום שאין היכר ביניהם.

מה דתימא: היינו חושבים שמרור הוא מיני זרעים שאסור לזרוע אותם בערוגה אחת, ולכן חידש רב שהוא מיני ירקות. הגמרא מיד תסביר שמדובר על מין 'חזרת' של מרור דווקא.

קלח של כרוב שהוקשה: הוא שולח סביבותיו שורשים גדולים יותר, וצריך לתת לו רווח גדול יותר משלושה טפחים. רב מחדש שאפילו שחזרת סופה להקשות, כל עוד שלא הוקשתה אפשר לזרוע אותה בערוגה אחת.

לא שנו אלא בקלח: הקלח שהוא עבה אפילו כשהוא מתייבש נשאר בו מרירות, אבל עליו יבשים אין בהם מרירות והם כעפר בעלמא.

יוצאין בהן ובקלח שלהן: הגמרא סברה שבעלים ובקלחים יוצאים בין לחין ובין יבשין, שלא כרב חסדא שבעליון לא יוצאים יבשין? הגמרא מתרצת שכוונת הברייתא דווקא בקלח שלהן יוצאים בין לחים ובין יבשים, אבל בעלים רק לחים.

כמושים = נובלים ועדיין לא התייבשו לגמרי. **כבושים =** שרויים בחומץ. **שלוקים =** מבושלים בישול רב עד שנמסים.

בעי רמי בר חמא: לעיל (דף לו') נחלקו רבי עקיבא ורבי יוסי הגלילי האם יוצאים ידי חובת מצה מקמח של מעשר שני. מרור הוקש למצה – 'על מצות ומרורים יאכלוהו'. אלא שמהתורה רק דגן תירוש ויצהר חייבים במעשרות, ורבנן תקנו מעשרות גם לירקות (ולשאר פירות).

(המשך בדף הבא ↓)

אליבא דרבי עקיבא שיוצאים במצת מעשר שני מדאורייתא, ודאי שיוצאים במרור שמעשר שני שלו מדרבנן. הספק הוא אליבא דרבי יוסי הגלילי שבמצה לא יוצאים: האם דווקא מצה שהיא מדאורייתא, אבל מרור יוצאים. או שרבנן שתקנו מעשר שני בירק כעין דאורייתא תקנוהו, ולכן גם ירק אינו נאכל בכל 'מושובתיכם' אלא רק בירושלים. וממילא כיון שמרור הוקש למצה הוא פסול כמו שהיא פסולה, בגלל שאינה נאכלת בכל מושבות (והתורה אמרה 'בכל מושבותיכם תאכלו מצת').

מישנה: אין שורין את המורסן (= קליפת החיטים העבה) במים לצורך מאכל התרנגולים בפסח, מפני שהמורסן יחמיץ. אבל מותר לחלוט (= להניח בתוך מים רותחים) מכיון שהמים הרותחים לא מניחים למורסן להחמיץ ומבשלים אותו מיד.

האישה לא תשרה: בימים עברו השתמשו במורסן כסבון גוף, ואסור להשרות את המורסן במים לצורך כך כנ"ל. אבל מותר לשפשף את המורסן היבש על הגוף אף שהגוף רטוב ממי המקלחת, כיון שמים מועטים אלו לא יחמיצו.

לא ילעוס אדם חיטין: בשביל לרפאות את מכתו, מפני שהן מחמיצות על ידי רוקו.

גמרא: האפוי והמבושל (בישול = הכנסת המאכל למים צוננים העומדים על האש). לכאורה עד שהמים יורתחו, המים הפושרים גורמים להחמצה? הגמרא מבארת שהכוונה האפוי שהתבשל, וכלומר שאין חשש לבשל מצה אפוייה כי אינה יכולה להחמיץ (מכאן להיתר אכילת 'שרויה' בפסח, אך יש נוהגים להחמיר).

קמח שנפל לתוכו דלף: המים המטפטפים כל הזמן לא מניחים לקמח להחמיץ.

ותיקא: מין מאכל העשוי מקמח. אם עושים אותו משמן ומלח - הוא אינו מחמיץ כי מי פירות אינם מחמיצים, אבל אם עושים אותו ממים ומלח - הוא מחמיץ.

קימחא דאבישנא: קמח העשוי מקליות (= חיטים שהתייבשו בתנור) שנטחנו. אין להשתמש בקמח זה בשביל להעבות (להסמיך) את התבשיל, מחשש שלא נאפו כל צורכם בתנור, ובבישול יחמיצו.